

نقش کتابخانه‌ی مجلس در پژوهش‌های یونانی به عربی

روز دوشنبه، 30 اردیبهشت 1392، استاد ایتالیایی مطالعات اسلامی به اتفاق دکتر محمدحسن افضل‌نژاد از کتابخانه‌ی مجلس بازدید و از منابع آن استفاده نمودند.

دکتر «مارکو دی برانکو» [1]- استاد مطالعات اسلامی «دانشگاه پیزا» [2] در ایتالیا و پژوهشگر پروژه‌ی پژوهشی «یونانی به عربی» [3] جهت تکمیل پروژه‌ی مذکور به اتفاق دکتر «محمدحسن افضل‌نژاد»-دکترای معماری، شهرسازی و تاریخ هنر از دانشگاه فلورانس ایتالیا- از بخش‌های مختلف کتابخانه‌ی مجلس از جمله بخش نسخ خطی و موزه‌ی مجلس بازدید به عمل آوردند. وب‌سایت کتابخانه‌ی مجلس نیز این فرصت را مغتنم شمرده و گفتگوی کوتاهی با او در مورد پروژه‌ی در حال انجامشان داشت.

این استاد مطالعات عربی-اسلامی صاحب 3 تألیفات بسیاری در قالب کتاب و مقاله دارند که 3 عنوان از کتاب‌های ایشان به قرار زیر می‌باشد.

شهر فلاسفه؛ تاریخ شهر آتن از مارکو آرولیو تا زوستینین [4]

تاریخ‌های عرب‌ها در مورد یونانیان و رومی‌ها [5]

اسکندر مقدونی، قهرمان عرب در قرون وسطا [6]

ایشان درباره‌ی تأثیر افکار و اندیشه‌های فلسفی و الهی ارسطو بر جهان اسلام پژوهش می‌کنند. کتابی به نام «آنولوجیا» [7] منسوب به ارسطو است و ما در خصوص منابع و نسخ خطی این کتاب کار می‌کنیم. این واژه از دو کلمه‌ی یونانی یعنی «ئئوس» [8] به معنای خدا و «لوجیا» [9] به معنای مطالعه و شناخت گرفته شده است.

همانطور که گفته شد این کتاب منسوب به ارسطو است و متن یونانی و لاتین آن پیدا نیست. شاید نویسنده‌ی اصلی آن «الکندی» باشد که به زبان عربی نوشته شده است. از روی این کتاب نسخ‌های خطی فراوانی نوشته شده است. جالب است که بیشتر این نسخ خطی در ایران و از آغاز دوره‌ی صفویه تا قاجار از روی آن کپی‌برداری شده است. تعداد دستنوشته‌های این کتاب در ایران به بیش از 70 جلد می‌رسد. الکندی فیلسوف و مترجم معروف عرب عصر مأمون عباسی در بغداد بوده است.

در کتابخانه‌ی مجلس نسخ خطی فراوانی از این کتاب معروف موجود است. از آنجا که در ایران به فکر و اندیشه و فلسفه خیلی اهمیت داده می‌شد و آنولوجیا طرفداران بسیاری داشت نسبت به هر کشور دیگری به استنساخ و جمع‌آوری دستنوشته‌های این کتاب همت گماشتند. این دستنوشته‌های فقط از روی نسخه‌ی عربی نوشته شده است. یعنی ترجمه‌ی فارسی از این کتاب به رشته‌ی تحریر در نیامد. همچنین احتیاجی به ترجمه‌ی فارسی نبود. زیرا در زمان صفویه و قاجار می‌توانستند به آسانی و کاملاً عربی را بخوانند. البته ترجمه‌های مختصری از این کتاب عربی موجود است.

ایرانیان به علوم مرتبط به اندیشیدن مانند فلسفه، منطق، کلام و الهیات بیشتر اهمیت می‌دادند. برای نسخ خطی عربی مربوط به این علوم در ایران از کشورهای عربی بیشتر یافت می‌شود. به عنوان مثال در عراق 3 تا نسخه از این کتاب یافت می‌شود. در حالی که در ایران بیش از 70 دستنوشته از این کتاب موجود است.

نکته‌ی مهم این است که این دستنوشته‌های در ایران فهرست‌بندی شده‌اند و لذا به آسانی می‌توانیم بفهمیم که فلان نسخه در کجا قرار دارد. در حالی که در جهان عرب چنین کارهای کمتر صورت گرفته است.

درباره‌ی فهرست‌های نسخ خطی کتابخانه‌ی مجلس باید بگویم که خیلی ذی‌قیمت، راه‌گشا، دقیق و علمی هستند. بنده این فهرس را خوانده‌ام. همچنین فهرس کتابخانه‌های مرکز دانشگاه تهران، آستان قدس رضوی، مل و قم.

یکی از کارهای بسیار مهم دیگر کتابخانه‌ی مجلس، دیجیتالی کردن این منابع و نسخ خطی و از جمله نسخ خطی آنولوجیا است. 2 سال پیش به کتابخانه‌ی مجلس آمدم و لوح‌های فشرده‌ی این دستنوشته‌های آنولوجیا را تهیه کردم.

بعضی از محققین ما منظورم محققین پروژه‌ی «یونانی به عربی»، اطلاعات ناقصی از نسخ خطی آنولوجیا داشتند. بنابراین با آمدن به ایران و مراجعه به کتابخانه‌ی مجلس و سایر کتابخانه‌ها اطلاعات خود را تکمیل کردیم. در دانشگاه پیزا اطلاعاتی در مورد این نسخه‌ی خطی موجود بود، ولی ناقص. پژوهشگرانی بودند که در مورد این موضوع پژوهش‌هایی کرده بودند. اما این اطلاعات و پژوهش‌ها کافی نبود.

اما در مورد کتاب آنولوجیا باید بگویم که به احتمال زیاد نسخ خطی این کتاب از روی کتاب عربی الکندی نوشته شده است.

کتاب آنولوجیا، کتاب خیلی مهمی است. زیرا نشان‌دهنده‌ی پخش افکار و فلسفه‌ی عرفانی نوافلاطونی [10] در جهان اسلام و به‌خصوص در دنیای شیعه است. به‌خاطر همین است که نسخ خطی فراوانی از این کتاب در ایران و عراق و نجف یافت می‌شود.

مشکل اینجا است که این متن مربوط به ارسطو نیست، بلکه منسوب است به ارسطو. و چون ارسطو در دنیای یونانی دارای تأثیر بسیاری بود او را سمبل و نماد دانش یونانی می‌دانند و بنابراین از این باب، این کتاب را منسوب به ارسطو می‌دانند.

تکامل افکار نوافلاطونی توسط فلاسفه‌های مانند پورفیری یا فروریوس [11] (۲۳۳-۲۰۴م)، از اهالی مصر، پلاتینوس [12] از اهالی مصر و جاملیک [13] (245-325 م.) از اهالی سوریه در قرون سوم و چهارم میلادی توسعه یافت و ترویج شد.

افکار نوافلاطونی بر افکار عرفانی شیعی تأثیر داشته است. در این خصوص هانری کرین تحقیقات گسترده‌ای انجام داده است.

در این پروژه ما می‌خواهیم تمام دستنوشته‌های آنولوجیا را از قدیمی‌ترین تا جدیدترین آن‌ها مورد بررسی و نقد قرار داده و یک روشنگری در این باره ارائه دهیم. ما می‌خواهیم الهیات تشیع که از آسمان سرچشمه می‌گیرد را بشناسیم.

خوب کار ما این است که یک نسخه‌ی منقح و درست از منابع این کتاب در دسترس پژوهشگران قرار دهیم. نسخ خطی آنولوجیا را با هم مقایسه و مقابله می‌کنیم تا بتوانیم به یک نسخه‌ی جامع و درست دست یابیم. بیش از 100 نسخه که بیش از 70 تای آن‌ها در ایران موجود است مورد بررسی قرار گرفته است. این نسخ در تهران، شیراز، اصفهان، مشهد، قم و برخی شهرهای دیگر یافت می‌شود. الان در حال حاضر تصاویر دیجیتالی تمام این نسخ را داریم. این را نیز باید اضافه کنم که نسخه‌ای از آنولوجیا به زبان لاتین و یونانی موجود نیست.

حتی امام خمینی نیز مطالبی درباره‌ی اتولوجیا نوشته‌اند که می‌توانید به منابع زیر مراجعه کنید.

کتاب:

Title: Mystic Regimes: Sufism and the State in Iran, from the Late Qajar Era to the Islamic Republic

Author: Matthijs Van Den Bos

Date of publication: 2002

مقاله:

Title: "Irfan" Revisited: Khomeini and the Legacy of Islamic Mystical Philosophy

Author: Alexander Knysch

Source: Middle East Journal, Vol. 46, No. 4 (Autumn, 1992), pp. 631-653

Published by: Middle East Institute

Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/4328497>

این را نیز باید اضافه نمود که ترجمه‌هایی از اتولوجیا به زبان‌های انگلیسی، فرانسوی، آلمانی و ایتالیایی منتشر شده است. اما تحقیق خود را به زبان فرانسوی که از زبان ایتالیایی در جهان شناخته‌شده‌تر و خواندنش ایتالیایی آسان‌تر است منتشر خواهیم کرد.

انتشارات سروش نیز ترجمه‌ای از این کتاب منتشر نموده است.

استاد مارکو دی برانکو در تاریخ 7 دسامبر 1966 (17 آذر 1345) در شهر رم به دنیا آمد.

به‌منظور کسب اطلاعات بیشتر در مورد پروژه‌ی «یونانی به عربی» به وب‌سایت زیر مراجعه نمایید.

<http://www.greekintoarabic.eu>

گزارش از مجید سائلی

majsaeli@yahoo.com

Marco Di Branco . [1]

University of Pisa . [2]

"Project "Greek into Arabic . [3]

La città dei filosofi. Storia di Atene da Marco Aurelio a Giustiniano . [4]

Storie arabe di Greci e di Romani . [5]

Alessandro Magno. Eroe arabo nel Medioevo . [6]

theologia . [7]

Theos . [8]

Loghia . [9]

(Neoplatonism (Neo-Platonism . [10]

فلسفه افلاطونی نوین یا نوافلاطونی، آخرین مکتب فلسفه یونان بود. فلوطین، فیلسوف یونانی، شکل قطعی فلسفه افلاطونی نوین را در قرن سوم میلادی به آن بخشید. فلاسفه دنیای کهن و همچنین فلاسفه دوران رنسانس که امروزه «نوافلاطونی» طبقه بندی می‌شوند، خودشان را «افلاطونی» می‌خواندند.

(Porphyrius(Porphyrus of Tyre . [11]

Plotinus . [12]

(Jamblich(Iamblichus . [13]

برچسب‌ها [مطالعات اسلامی](#) [نوافلاطونی](#) [مارکو دی برانکو](#) [محمدحسن افضلی نژاد](#) [اتولوجیا](#)

اخبار مرتبط

توجه سنگاپور به خاورمیانه

ارسال نظر

نام (ضروری) ایمیل وب سایت

1000 تعداد کاراکترهای مجاز

 من را از سایر نظرها مطلع کن

به روز رسانی

ارسال